

До протоколу № 215
від 16 вересня 2026 року

ВИСНОВОК

до проєкту Закону України
«Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення
функціонування української мови як державної»
(реєстр. № 15412 від 15.07.2026)

Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій за дорученням Голови Верховної Ради України 16 вересня 2026 року на своєму засіданні (протокол № 215) розглянув у межах предметів свого відання проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення функціонування української мови як державної» (реєстр. № 15412 від 15.07.2026), поданий народним депутатом України Потураєвим М.Р. та іншими народними депутатами України, і зазначає таке.

Головним з опрацювання цього законопроєкту визначений Комітет Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики.

У пояснювальній записці до законопроєкту визначено, що його розроблено з метою посилення і осучаснення правових механізмів забезпечення функціонування української мови як державної, захисту права громадян України на отримання інформації та послуг державною мовою, усунення прогалини в мовному законодавстві, узгодження норм окремих законів із Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

Законопроєктом пропонується внести зміни до Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» та інших законодавчих актів - загалом до 22 законів.

Законопроєкт стосується предмета відання Комітету в частині внесення змін до законів України «Про позашкільну освіту» (ч. 3 ст. 7 Закону) та «Про повну загальну середню освіту» (ч. 10 ст. 5 Закону) щодо особливостей застосування державної мови в освітньому процесі, зокрема недопущення використання в освітньому процесі у позашкільній освіті державної мови держави-агресора та визначення особливостей вибору мови освітнього процесу у приватних закладах загальної середньої освіти.

Крім того, окремі положення законопроекту, якими вносяться зміни до інших законів України, також безпосередньо стосуються сфери освіти, зокрема:

1. У Законі України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» пропонується:

1.1. доповнити частину другу статті 6 новим абзацом такого змісту **«Держава забезпечує оцінювання та розвиток мовних компетентностей дітей дошкільного та молодшого шкільного віку»;**

1.2. розширити перелік осіб, які зобов'язані володіти державною мовою, шляхом доповнення пункту 13 статті 9 словами **«керівники державних наукових установ»;**

2. У Законі України «Про охорону дитинства» пропонується частину третю статті 19 викласти в такій редакції: **«Держава гарантує кожній дитині право на здобуття освіти державною мовою в державних і комунальних закладах освіти та забезпечує право на вибір навчального закладу і навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах відповідно до закону»;**

3. У Законі України «Про національні меншини (спільноти) України» пропонується частину четверту статті 11 викласти в такій редакції: **«Приватні заклади освіти, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти за рахунок коштів фізичних та/або юридичних осіб, зокрема засновані національними культурними товариствами та представниками національних меншин (спільнот), мають право вільного вибору мови освітнього процесу (крім закладів освіти, що отримують публічні кошти) з урахуванням особливостей, встановлених частиною десятою статті 5 Закону України «Про повну загальну середню освіту» та зобов'язані забезпечити опанування учнями державної мови відповідно до державних стандартів».**

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України (далі – ГНЕУ) висловлює низку зауважень до змісту та термінології законопроекту, у тому числі техніко-юридичного характеру.

Зокрема ГНЕУ зауважує, що положення законопроекту щодо внесення змін до частини десятої статті 5 Закону України «Про повну загальну середню освіту» та частини третьої статті 7 Закону України «Про позашкільну освіту», якими пропонується встановити особливості вибору мови освітнього процесу у приватних закладах загальної середньої освіти та заборонити використання в освітньому процесі у позашкільній освіті державної мови держави-агресора, потребують врахування конституційних положень щодо гарантування вільного розвитку, використання і захисту мов національних меншин, розвитку їхньої мовної самобутності, а також недопущення обмежень за мовними ознаками.

ГНЕУ звертає увагу, що аналогічні за змістом обмеження вже оцінювалися Венеційською Комісією, яка визнавала їх наслідком російської агресії, водночас вказувала на надмірну тривалість таких обмежень. На думку ГНЕУ, зазначені

зауваження є релевантними і до запропонованих положень законопроекту у сфері загальної середньої та позашкільної освіти.

Крім того, ГНЕУ звертає увагу на необхідність уніфікації термінології законопроекту щодо визначення мови держави-агресора або держави-окупанта, оскільки в різних його положеннях використовуються відмінні формулювання, зокрема «мова держави-агресора», «державна мова держави-агресора або держави-окупанта» та «мова, що є державною (офіційною) мовою держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом».

Уповноважений із захисту державної мови підтримує законопроект, відзначаючи його актуальність та своєчасність, спрямованість на посилення правових механізмів забезпечення функціонування української мови як державної, усунення прогалин у мовному законодавстві та узгодження норм окремих законів із Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

Уповноважений підтримує положення законопроекту, спрямовані на посилення гарантій функціонування державної мови в системі освіти, зокрема заборону використання мови держави-агресора в освітньому процесі закладів позашкільної освіти та приватних закладів загальної середньої освіти, а також відзначає нагальну потребу держави в оцінюванні і розвитку мовних компетентностей дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Уповноважений вважає, що запропоновані зміни сприятимуть формуванню цілісного українськомовного освітнього середовища та усуненню правових прогалин у регулюванні застосування державної мови.

Міністерство освіти і науки України (далі - МОН України) висловлює зауваження та пропозиції до законопроекту.

Зокрема щодо наступного:

1. МОН України пропонує виключити положення щодо забезпечення державою оцінювання та розвитку мовних компетентностей дітей дошкільного та молодшого шкільного віку (новий абз. 2 ч. 2 ст. 6 Закону), оскільки питання формування мовних компетентностей дітей дошкільного віку вже врегульовано законодавством про дошкільну освіту, яке не передбачає оцінювання навчальних досягнень дітей дошкільного віку, а питання формування мовних компетентностей учнів загальної середньої освіти врегульовано законодавством про повну загальну середню освіту. Крім того, термін «молодший шкільний вік» не використовується в чинному законодавстві у сфері освіти;

2. Щодо запропонованого доповнення вимог до документів, необхідних для реєстрації кандидатів на виборні посади, в частині підтвердження володіння державною мовою (зміни до ст. 222-224 Закону), МОН України пропонує уніфікувати відповідні вимоги та передбачити підтвердження рівня володіння державною мовою виключно державним сертифікатом про відповідний рівень володіння державною мовою, виданим Національною комісією зі стандартів державної мови. На думку МОН України, факт вивчення української мови як навчального предмета не може ототожнюватися з підтвердженням певного рівня володіння державною мовою;

3. Щодо змін до Закону України «Про охорону дитинства» МОН України пропонує привести термінологію у відповідність до законодавства у сфері освіти, зокрема замінити слова «навчальний заклад» словами «заклад освіти», а також виключити з тексту Закону термін «(професійно-технічна)» як такий, що не відповідає чинній термінології законодавства у сфері освіти.

Міністерство фінансів України зазначає, що реалізація акта може вплинути на показники бюджету, оскільки законопроектом передбачено розширення повноважень Уповноваженого із захисту державної мови, зокрема в частині здійснення державного контролю за застосуванням державної мови особами, які здійснюють незалежну професійну діяльність (самозайнятими особами), суб'єктами господарювання.

Крім того, реалізація положень акта може призвести до збільшення дохідної частини бюджету за рахунок штрафів, що будуть сплачувати громадяни у цій сфері.

Прийняття законопроекту вплине на виконання відповідних бюджетів у поточному бюджетному періоді, оскільки він набирає чинності з дня його опублікування.

Міністерство економіки та довкілля України повідомляє про відсутність зауважень та пропозицій до законопроекту.

Міністерство культури України надає зауваження та пропозиції до законопроекту.

Міністерство з відновлення, інфраструктури та транспорту України не має зауважень до законопроекту.

Державна міграційна служба України не має зауважень та пропозицій до законопроекту.

Національна академія наук України надає свої зауваження та пропозиції до законопроекту.

Комітет Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики, визначений головним з опрацювання цього законопроекту, на своєму засіданні 04 серпня 2026 року (протокол № 199) розглянув законопроект та рекомендував Верховній Раді України за результатами розгляду в першому читанні прийняти його за основу з доопрацюванням відповідно до частини першої статті 116 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України».

Підкомітет з питань професійної та фахової передвищої освіти, розглянувши на своєму засіданні 31 серпня 2026 року законопроект реєстр. № 15412 та надані до нього експертні висновки, пропонує за результатами його розгляду на засіданні Комітету Верховної ради України з питань освіти, науки та інновацій рекомендувати Верховній Раді України прийняти зазначений проєкт Закону за основу.

Заслухавши та широко обговоривши інформацію заступника Голови Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій Колебошина С.В. Комітет **Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій ухвалив:**

1. Рекомендувати Верховній Раді України відповідно до пункту 1 частини першої статті 114 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення функціонування української мови як державної» (реєстр. № 15412 від 15.07.2026), поданий народним депутатом України Потураєвим М.Р. та іншими народними депутатами України, за результатами його розгляду в першому читанні прийняти за основу з урахуванням зауважень та пропозицій, зазначених у цьому висновку.

2. Направити цей Висновок, а також висновок Національної академії наук України до Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики, визначеного головним з опрацювання цього законопроєкту.

Голова Комітету

Сергій БАБАК